

**Knut Almlöfs lefnadssaga :
historiskt skådespel på
vers i 5 akter med pro-
...**

Jolin, Johan

81 Fa Br. Jolin, J. K.

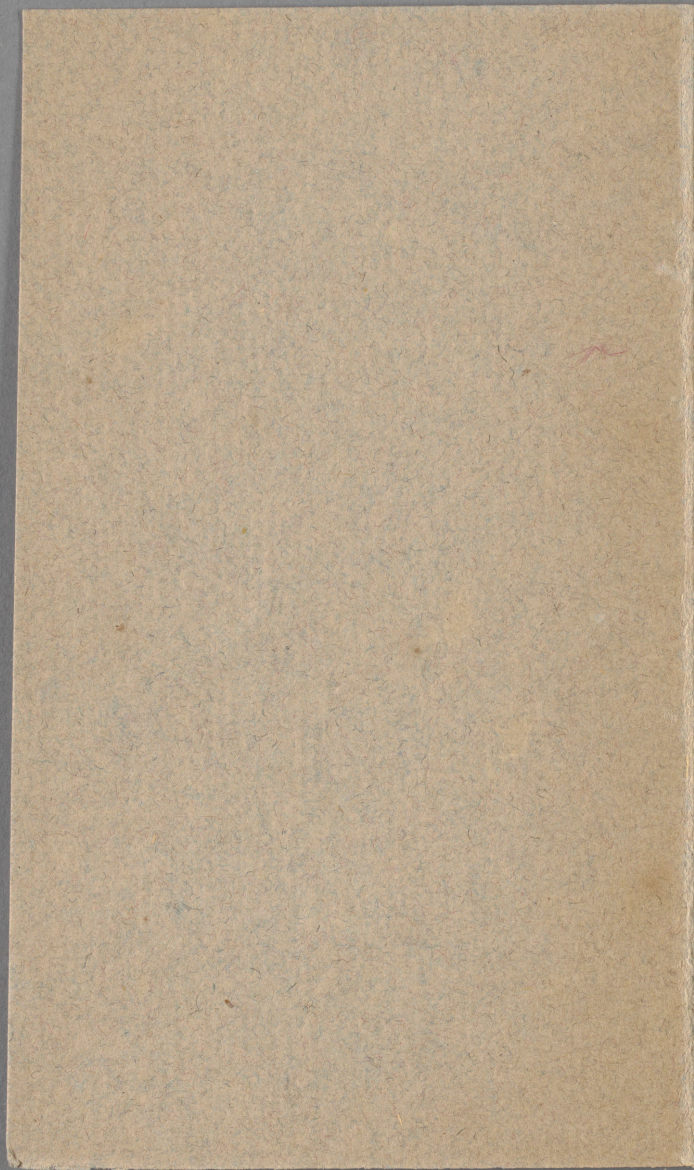

JOLIN

KNUT ALMLÖFS

LEFNADSSAGA

1879

JOLIN, J. K.

Vit. Su.
Dran.
(Rr.)
o

KNUT ALMLÖFS LEFNADSSAGA.

Historiskt skådespel på vers i 5 akter
med *pro-* och så godt som *epilog*

af

JO. JO.

*Författadt för den fina sällskapsteatern i Grand
Hôtel med anledning af d. 9 Febr. 1879.*

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS R. WALL.
1879.

PERSONERNA:

KNUT ALMLÖF, fabrikör af karaktärsmasker och sceniska figurer. Priselönt vid alla expositioner.

BETTY, hans hustru, medarbeterska i yrket. Likaledes priselönt.

NILS WILHELM, hans far, firmans forne förste man och store grundläggare.

EN HERRE I PROLOGEN.

EN VAKTMÄSTARE.

EN NÄMDEMAN.

EN BONDGUMMA.

THALIA.

TVÅ STORKAR, som genomgått scenisk elevskola.

SÅNGGUDINNOR, BONDFOLK, SPÅRVAGNSKUSKAR, STADSBUD.

(Handlingen föregår, med hänsyn till de estetiska lagarne om enhet i tid och rum, endast på sex olika ställen och under loppet af femtio år.)

Pro- och monolog.

(*Jo Jo:s skriftrum. Rimmaren nöter med tunga steg sin snygga matta.*)

»Skrif några vers!» bad Fredrikson med ifver.

»Det är din skyldighet, ditt hjertas pligt. Betänk dock att det är för *Knut* du skrifver, *Knut Almlöf*, och att dagen är af vikt.»

»Men diktar inte *Hedberg*?» — »Jo, törhända.»

»*Wijkander*?» — »Kanske.» — »*Bäckström*?»

»Ja, hvem vet.»

Så lyddesamtalet i hemlighet.

O, sånggudinna! Hur ska' jag mig vända?

I hvilken tonart börja, att förblända medtäflare, som göra mig förtret?

(*Rimmarens hår börjar synbart glesna. Han kastar en vemodig blick på de många vissna lagerkransarne kring hans väggar.*)

Och den der *Knut*, som mina lagrar röfvat,

— ty också jag var komiker en dag, ja, »förste komiker», det har jag pröfvat

i recensioner utaf hundra slag; — *han*, som nu mina kransar söndersmulat,

mitt vackra konstnärsminne så förfulat, att ingen känner till dess blida drag —

för *honom* skrifva nu ett äreminne!

Nej, fulla diktarådra, håll dig inne!

(*Det börjar rimma betydligt i rimmarens hår.*

Månen begynner lysa i hans hjessa öfver vinterlandskapet.)

(*Med beslutsam hållning, efter en kort paus.*)

Dock, — för en slik för detta landsortsprest

och landsortskomiker, för slik persedel

jag finner nu ett uppslag, ja ett medel

att honom karaktärisera bäst.

Ja, — jag ska' söka taga karl'n afdaga
helt enkelt med hans egen lefnadssaga.
(Ett skadeflän flyger likt ett mordbrandssken
öfver f. d. förste komikerns för öfrigt oskad-
liga drag.)

Prologridån faller.

Första akten.

(Nils Wilhelm Almlöfs arbetsrum för femtio år
sedan. Skådespelaren står framför en vägg-
spegel, draperande sig i en större yllefilt, hvil-
ken han konstmessigt ordnar till en toga. Han
repeterar Syllas rol.)

»Om jag ifrån den höjd, som menskor vänt
sig dyrka,

Åt verlden gaf bevis på ännu högre styrka,
om, glömd af samtidshat, jag gick i minnets famn
att med odödlig glans omge min bragd, mitt namn,
jag vill begrunda det.»

(Det ringer häftigt på dörrens klocksträng.)

Seså, för f—n! Nu ringer det igen
och jag dras ned från poesiens höjder
till prosans dy. Det hör till våra fröjder,
vi scenens offer, konstens riddersmän.

(Han öppnar dörren. Två stora storkar träda
gravitetiskt in. Den ene bär på sin rygg
en liten mycket späd verldsborgare.)

Hvad nu? Hvad är det här för slags visiter?
Hvar kommer ni ifrån på långa ben?

FÖRSTE STORKEN (något satiriskt).

Man kommer in, när man din klocksträng sliter;
vi annars stått härinne längese'n.

NILS WILHELM.

Hin tar vid der, som i min klocksträng biter
Hvad bär du på din rygg? — Kors tocken en!
(Ljusnar i ögonen.)

FÖRSTE STORKEN.

Vi komma från din fru, som fått presenten,
vi äro stadsbud blott i himlens sold.

ANDRE STORKEN *(med en sirlig
bugning).*

Arftagaren och lagerpretendenten
jag lemnar nu i söta pappas våld.
*(Lyfter med näbben upp den lille i fadrens
armar.)*

NILS WILHELM *(strålände lycklig,
men dock begrundande, i det han väger bytingen
med den forne kirurgens öfvade hand).*

Fullviktig! Godset godt! Vid sådan kasus
man måste alltid undersöka dock.

Ack, hennes mun och hennes ögonlock!

Och sjelf jag vore ju en ankarstock,
om jag ej genast kände till min nasus;

den stöter litet på israelit,
men den är min, ja min hvarenda bit.

*(Kysser entusiastiskt lille pilten och ger sedan
de himmelska »stadsbuden» hvar sin konjak
i höga champagneglas. Storkarne klyfva
näbb och småle, medan de begärligt förtära
drycken.)*

NILS WILHELM *(afskedande med
ett nådigt Sylla-leende de båda stadsbuden).*

Farväl, go' vänner, tack för himlagåfvan,
och helsen er och min patron derofvan!

Farväl! Trumpeten ut i hela stan,
att jag har fått en liten — pelikan,

men som med tiden växer i sin näsa,
det kan jag i hans qvicka ögon läsa.

Dock, jag har ondt om tid, jag inte orkar
hvar dag så här ta mot visit af storkar.

(Återtager Syllas rol.)

»Jag vill begrunda det.»

(Storkarne böja vördnadsfullt sina hufvuden

ända ned till golfvet, hicka efter konjaken
och fläta de långa benen betänkligt, när de
trängas i dörren. — Lille verldsborgaren
börjar skrika.) Hvad nu? Protest?

Jaså, du börjar deklamera redan,
och födgeni du röjer med din gest.

(Söker vyssja den lille.)

Låt bli min näsa, pojke! — Sedan — sedan!
Nog får du mat i både ny och nedan.

(Begrundande.) Hvad skall du bli i lifvet, gosse?

DEN NYFÖDDE (skrikande.)

Prest!

Riddån faller.

Andra akten.

(Teatern föreställer en vintergata, dock ej på
himlahvalfvet, utan i Stockholm. Lille KARL
ANDERS KNUT ALMLÖF — gemenligen kallad
KNUT ALMLÖF — gnor till Klara sko'la, dra-
gande på en kälke sin fiol i vaaduksfodral;
han har nemligen spellektion på middagen.
Medan han springer, repeterar han, sjungande
små bitar ur sin latinska lexa.)

»Mensa, mensæ, mensæ, mensam!»

Här ska' valsas hela da'n.

Fast jag nu får dansa ensam,

har jag nog min lilla plan.

Bort med bänkar, bord och stolar,

när vi slutat vår lektion!

Då ska valsas, utan kjolar,

likt en skara dårhushjon.

Pappa vill försöka tvinga
mig att bli en *musikus*.

Förr må alla strängar springa,

— »omnes, omnium, omnibus» —,

Nej, jag spelar för mitt nöje,

För att sätta lif i ben.

Eja! Hela världen flöje
liksom jag kring stock och sten!
(Kastar fiolen på ryggen och sig själf på käl-
ken. Det går som en stormil utför en backe.)

«*Habeo, habui, habitum, habere,*
Sopor — sömn och *Somnium* — dröm!

Nu är jag i backen nere.
Den som hade häst och töm!
Felis — katt — och *Felix* — lycklig,
Canis — hund — och *Caper* — get.
Rektorn är så eftertrycklig,
om man på ett ord blir bet.

Kors, en sådan präktig backe!
Här ska kilas af med fart,
Här ska brytas af en nacke,
och sen hurras, det är klart!
(Kastar sig på magen på kälken, glömmande
fiolen, som ligger på källksitsen.)

Herre gud! Hör, hur det krasar!
Brustna strängar ropa ve! (Står som förstenad.)
Törs ej titta dit. Jag fasar!
Jag vill *tro*, men inte se. (Sneglar försigtigt.)
Pannkaksplatt är alltihopa!
Uj, uj, uj! — Hvar är Norrbro?
Ack, ur strömmen skall jag ropa:
»Det var det, jag kunde *tro*!»

Nej, det är så kallt i vågen,
jag kan lätt förkyla mej.
Jag gnor hem, tar gud i hågen
och bekänner. — Nej! ack, nej!
Fins här ingen räddningsplanka?
Jo! — Jag blifvit öfverkörd!
Nej, det går ej. (Får en idé.) Sköna tanka!
Jag ska göra *mamma rörd*. (Hår hem.)

Ridån faller.

(Entreaktsmusiken målar dels den store tragikerns och den lille, musikerns förenade och blandade känslor, dels den del af vildhjernas ryggtäfla, som är lämpligast till tafelduk, men som räddas från alla utkast på ett underbart sätt genom mamma Charlottes alls icke styfmoderliga förböner.)

Tredje akten.

(Teatern föreställer en by- och kyrkväg. Studenten KARL ANDEBS KNUT skyndar, iklädd en gammal kamlottskappa med eldrödt foder, fram mot målet — Lästringe kyrka. Kinderna äro bleka efter ett rundligt nattkalas, som slutat helt sent på morgonen. Den unge predikanten har omöjligen — af fullgiltiga skäl — hunnit skriva någon predikan. För att emellertid i världens ögon ge sina kinder något lifligare färg, bär han kappan ut- och invänd. Reflexen från det röda fodret kastar ett matt rosen-skimmer öfver ynglingens inspirerade anlete.)

Nog ser jag ut som om jag vore galen; men det gör på det hela god effekt. Af ståndspersoner nämns jag — »kardinalen», af bönderna — hvad jag ändå har flägt! — »Magistern, som förläst sig». Så jag drillar mig till ett pastorat en vacker dag, förstås om Anjou min tentamen gillar. Men jag får sota för mitt gille, jag. Kors, hvad der surrades! En bisvärm liknar ett nunnekloster, jemfördt med vårt lag. Men den, som skrattar fänigt så han kiknar, den drabbas rättvist utaf ödets slag.

(Känner orolig i sina fickor.)

Seså! »Kors i Kristinehamn!» Jag glömde min psalmbok, när jag mina fickor tömde. Ve mig! Hvad skall jag säga fåraskocken? Jag griper till min räddningsplanka — tron. Ja, tron och nåden. Gud förlåte bocken,

jag säkert gör, då jag skall öfver bron,
som leder ifrån sjelfva ingångsspråket
till för- och nach-spiel och utvecklingsbråket.

(Morskar upp sig.)

Dock, den som redan stått vid *sjutton* år
På predikstol och satt sig in i minen,
Han känner benen uti helgonskrinen
Och får nog vatten, så att sqvaltqvarn' går.
*(En vandrande nämndeman hinner upp prest-
kandidaten.)*

NÄMDEMANNEN.

Go' morron, hr magistern! Körs, så bleker
Om kind och näsa! Han förläser sig.

KARL ANDERS KNUT *(med värdighet).*

Er vänlighet, min vän, mitt öra smeker.
Ja, blommor växa ej på prestens stig.
Då andra hvila, nödgas han att vaka,
För andras frid får han sin ro försaka.
Ni finner mig så tyst och sluten — men —
Jag glömt min evangeliebok, min vän,
Och därför jag i minnet genomilar
Från perm till perm allt hvad som står i den.
Så medan benen gå, min själ sig hvilar.
*(Kastar lystna blickar på nämndemannens
tjocka psalm- och evangeliebok.)*
Ah, låna mig er bok ett ögonblick,
Jag nu — just nu — en lycklig tanke fick.

NÄMDEMANNEN.

Ja, mycket vet den, som fått mycket lära.
Magistern gör min psalmbok riktig ära.
*(Karl Anders Knut får boken och gör ur den
på rak arm under promenaden upp sin pre-
dikan. Medvandraren slukar honom med
förtjusta ögon.)*

Ja, slutar ej magistern som vår'n prost,
Då ä' jag skapad som en »kummelost».

KARL ANDERS KNUT (*lemnar psalmboken tillbaka vid framkomsten till kyrkporten.*)

Tack, fader nämde man! Tack, det var snällt

(*För sig.*)

Nu »räddad, räddad, fru von Skrikenfelt!»

Tablå.

(*Kyrkogården efter predikans slut. Den unge predikanten omringas af snyftande och tacksamme åhörare och framför allt åhörarinor. Beundrande barn nypa i hans granna kamlots- eller kardinalskappa.*)

EN GRÅTANDE GUMMA.

Ja, si just tocke' der om rätta tron,
det vet blott den, som bibeln utan känner.
Magistern han ä' just en så'n perschon,
en föresyn för unga prestemänner.

KARL ANDERS KNUT (*med djupt allvar.*)

Tack, mina barn! Tack, mina hjertevänner!

(*För sig, med ett invärtes leende.*)

Det der är folk med *imagination.*

(*Ridån faller.*)

Fjerde akten.

(*Karl Anders Knut, numera för evigt KNUT ALMLÖF kallad, sitter i sin klädloge vid k. Stora teatern. Såsom en af ädlingarne uti operan LUCRETIA BORGHIA har han nyss »jungit några takter i DUO, tillsammans med SIGNORA NORMANI, han och ingen annan. Sångaren bröstbar sig som efter ett stordåd och skaffar sig mera luft i lungorna.*)

Ja, gud välsigne Anjou, som mig skrämde
vid blotta tanken på att blifva prest
och som så mildt vid min debut blott nämde:
»Hvad han nu gjorde, gjorde han dock bäst!»
Ack, vid en blick i årans protokoller,
hvad segrar och hvad kamp till denna dag!
Jag spelat nära på tvåhundra' roler,

och ännu intet enda nederlag.

Hos Pierre Deland var jag hans första stjärna,
nu visar jag ett vackert sängardrag
och delar äran med Normani gerna.

Vår duo gick charmant! Det säger jag!

(Bröstar sig *ännu* en gång.)

EN VAKTMÄSTARE (med ett bref).

Ett bref från Oxögat.

KNUT (ifrigt).

Ett äreqväde!

En ring med en briljant! Hvad är det? Säg!

VAKTMÄSTAREN (med listig min).

Åhnej! *Tungt* känns det inte mycket! Väg!

KNUT.

Tag hit och gack, min vän! — Glöm ej att tacka!
Det är väl ej från någon simpel bracka!

VAKTMÄSTAREN.

Officerare! En hög med muntra gossar!

KNUT (nådigt och värdigt).

Farväl! (Afsides.) Han bör ej se min kind,
som blossar.

(Vaktmästaren försvinner.)

KNUT

(ensam, rifver ifrigt sönder konvolutet. Ögnar i
brefvet och öfvar sig med framgång i det stumma
minspelet. Norrskenslägor stiga och falla på
ädlingens ädla panna.)

Försmädare! Hvad är det man har skrivit?

(Läser med vredeskälfvande läppar.)

»Om från Normanis sida uteblifvit
de simpla ädlingarnes fadda ring,
man hade verklig *glans* åt scenen gifvit;
du ger man konstens vänner ingenting.

De sätta därför upp en böneskrift:

I stolta ädlingar med smala benen!

Äck, tagen — innan i beträden seenen —

bakom kulissen redan in ert — gift.»

(Knut slungar pamfletten i väggen med simsonsstyrka. Mäter klädlogens längd med långa steg, likt lejonet i sin bur.)

Det der var giftigt med besked, kanaljer!

Och jag, som vunnit hundratals bataljer,

skall så förhånas af en löjtnanthop,

som hemtat allt sitt mod från sina stop.

(Gripes af en jättetanke och växer synbart ett par tre tum.)

Välan! Jag skall på er och konsten hämnas,
det blir min kränkta sångaräras tröst.

Må åt sitt öde fru Normani lemnas!

Jag skänker ej en ton ur detta bröst

åt *lyrisk* scen, om ock den kallas: »konglig»,

hur mycket man mig än må kalla — *krånlig!*

(Lemnar med stolta steg *lyris ka* scenen och går direkte in på den *dramatiska*, medan ridån faller.)

Femte akten.

»Herrns» arbetsrum i Almlöfska våningen. Det hela ser ut som en löfmarknad. Två spårvagnar, som gått ur spåren, hålla proppfulla af spektakelquällens troféer utanför porten. Kuskar och stadsbud bära upp lagerkransar och blomsterbuketter i massa. KNUT ALMLÖF, i skjortärmarne, och hans fru, i lätt kostym, mottaga under pustningar och småleenden de friska vittnesbörden om publikens sympatier.)

KNUT ALMLÖF

(med ett perlband af svett droppar kring sin panna).

Tack, pappa Anjou! Tack ännu en gång!

Och tack, du officerstrupp, som mig smädat!

Klokt tog jag afsked ifrån all sorts sång,

se'n man i min person Normani hädat.

(Ser sig småleende omkring.)

«För mycket blommor!» — säger jag som

Calchas,

och dock med fler man oupphörligt nalkas.

(Blir varse en jättekrans på golfvet.)

Hit, kära Betty, med en toltums spik,
om du för tillfället har någon på dig.

BETTY *(leende)*.

I med- och motgång är du då dig lik
och allting — smått och stort — ska' jag be-
stå dig.

(Räcker honom en toltumsspik.)

KNUT.

En sådan krans! Jag har ej sett den förr än
just nu. Men huru kom den genom dörren?

BETTY.

Ja, hvad vet jag? Den föll väl genom taket,
ty allt är trolleri här i gemaket.

KNUT *(med spiken i handen)*.

En stångjernshammare — hvar har du den?
för att få spiken in och fast i väggen!
En sådan jättekrans!

BETTY.

För dig, min vän,
för dig är kransen virad.

(Söker fåfängt lyfta kransen.)

KNUT.

Ack nej, lägg'en
på soffan. Nej, der finnes ingen plats.
På stolar, bord och golf fins ingen heller.
Här får man skutta, taga gräshoppssats;
snart idel trampolinsprång här det gäller.
(Med pathos.) Min ära kör mig ut ur mitt palats.

BETTY *(nigande)*.

Publiken ger sin gunstling karameller.

KNUT *(med fregattkaptenens
artighet)*.

Än dig då, söta Betty? — Mitt och ditt.
Hur ska vi skilja här så hvar får sitt,
det kan jag sannerligen inte fatta.

BETTY (*ironiskt och med naturligt koketteri*).

Din artighet jag inte rätt förstår,
jag måtte väl ej fylla femti år.

KNUT (*med entusiasm*).
Du, tjugudåring! — (*Plötsligt vemodig*) Ack,
jag, gamla kratta;

jag börjar gråta, fast jag borde skratta,
ty för de löjen, jag omkring mig spridt,
de mynt, författarne mig skänkte fritt
och dem jag kanske preglat om i stycket,
har man mig hyllat redan alltför mycket.

BETTY.
Så'nt der, min söta Knut, beror på tycket.

KNUT.
När *hvilan*, som jag njutit, lönas så,
hur skall man arbetet väl då belöna?

BETTY.
Du spelat *fyrhundra* roller. Nå?
Har du ej rätt till *hvila*?

KNUT.
Jo, min sköna!

BETTY.
Så, slå dig ner midt upp' i allt det gröna,
ty annars nödgas du ju stå på tå,
om du ej i din krona vill dig hänga.

KNUT (*betraktar sin ljuskrona*).
Också på kronan synas kransar klänga.

BETTY
(*blir varse nya stadsbud med kransar och buketter*).
Snart ska vi börja våra dörrar stänga,
ty detta gröna gör till slut mig grå.

KNUT
(*blickande med rörelse omkring sig i löfmarknaden*).
Tack, pappa Anjou! Du kan mig förstå.
(*Börjar gråta.*)

Och tack, du, pappa Nils och mor Charlotte,
och syster Lina! Tack för allting godt,
jag i så riklig mån af er har fått.

(Gråter ännu värre.)

Men allrämest och allrafrämst för resten,
att ni mig hjälpt hos far att — *slippa presten.*
(*Dignar ner på en elastisk bädd af hundradetals
kransar, med hvilkas sidenband han aftorkar
sina tårar. Under en himmelsk musik börjar
taket lyfta sig jemte ljuskronan och vidhängande
kransar. THALIA, omgifven af de öfriga sång-
gudinnorna, sväfvar på en sommarsky i höj-
den. Knut Abmlöf skyndar att ikläda sig fre-
gattkapenens frack och tar den trekantiga
hatten, som är halfrund, i handen.*)

THALIA.

*Prest är och blir du alltid likaväl;
det skönas tolkare, liksom det gladas.
Om här dig skulle hylla hvarje själ,
som du skänkt ro från dagens split och gräl,
då skulle tusental omkring dig radas.
Att sprida fröjd är också en mission,
fullt lika god och from som mången annan,
som går med helgongloria kring pannan
och sprider sorg och bäfvan genom — tron.
Att måla dårskapen i skilda drag
och låta oss bele dess lumpna äflan,
att visa oss passionerna i täflan
med helga gudagnistan hos vårt jag;
är det ej presterligt och värddt belöning,
är det ej värddt ett tusenstämmigt tack
från dem, som kedjas vid bekymrens black?
Är det ej värddt i dag en lagerkröning?
(Sånggudinnorna, som hemtat jättekransen från
golfvet, tråda i luften en ringdans med äre-
tecknet lyftadt öfver Knuts hufvud. Thalia
fortsätter, medan Betty kastar öfver sig en
dyrbar själ):*

Den jättekrans du fått, just *jag* består.
Den är för stor — du ser det — för din panna,
men jag, som minnes allt det fina, sanna,
du skänkt min konst, och vet hvad du förmår
att ännu skapa under många år,
jag kan vid *vanlig* lagerkrans ej stanna.

Så väx alltjemt! Tag större dimensioner,
träng ner i lifvets djup med snilletts blick,
alltmera värd den krans af mig du fick!
Jag följer dig från konstens högre zoner.

CHÖR AF SÅNGGUDINNOR

(*under ringdans med jättekransen*).

Hell vår Knut Almlöf! Tusenfaldigt hell!
Vi skola hulda om hans lefnadsqväll
och strypa hans belackare i massa;
vi skola tvinga till beröm de krassa
anmärkare, som våga minsta gnäll.
Vi skola göra honom ung och säll
och skänka styrka, då han är som sjukast.

KNUT ALMLÖF

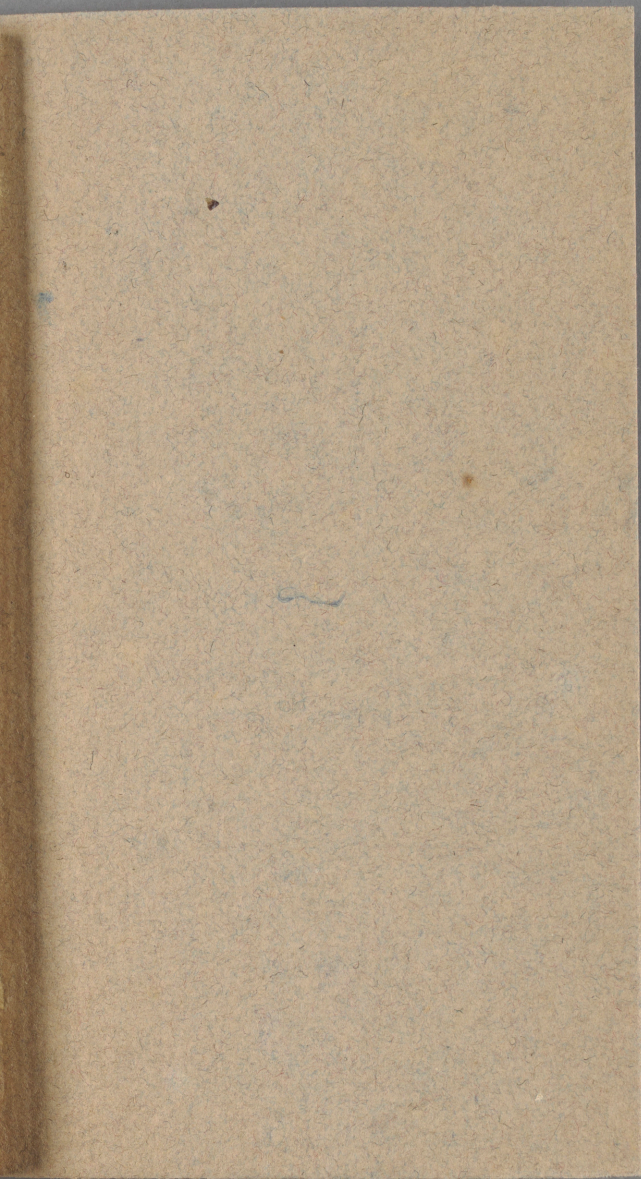
(*afbryter småleende och genomörd. Börjar et
längre snillrikt, intressant och anslående tal, som
han dock genast afkortar under Fregattkaptenens
välkända stora bugning.*)

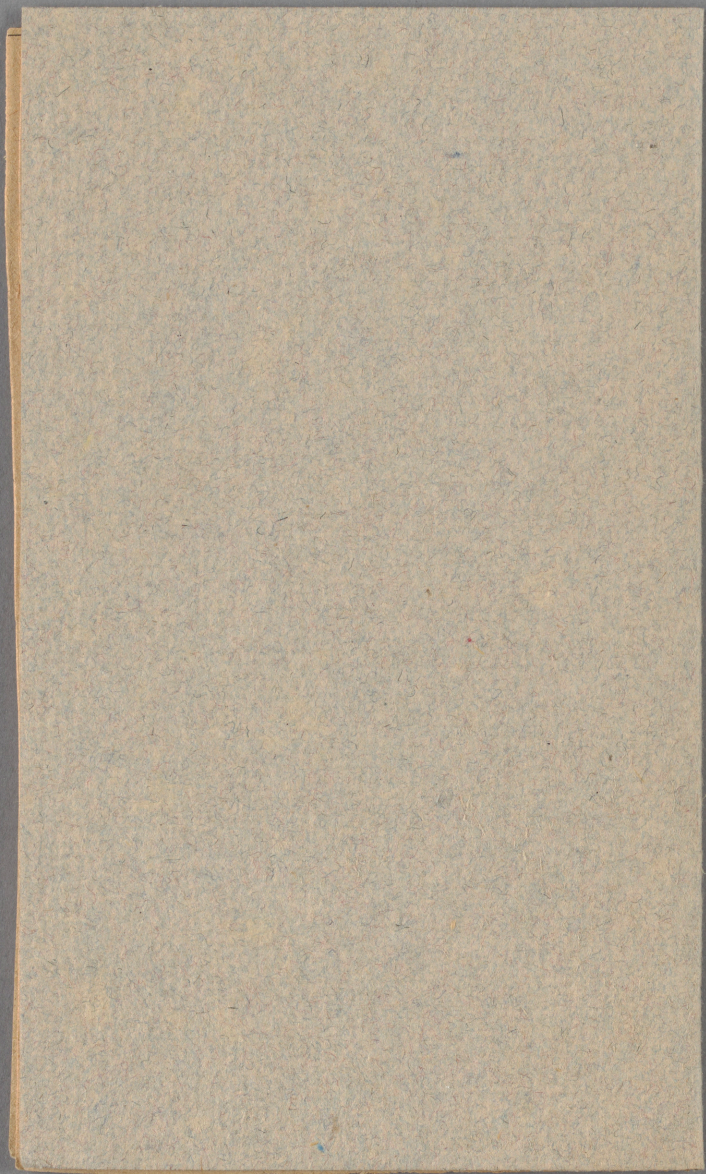
Mitt herrskap! — Tackar allra — allramjukast!

Ridån faller

(*krossande några dussin buketter och kransar.
Man hör innanför ridån makarne Almlöf
digna af trötthet, medan deras penater sjunga:*)

Hvad den smakar, hemmets frid,
hvad de svalka, lugn och sans,
efter ärans solskensglans,
efter dagens heta strid!

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres **TIFFEN** Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

